

ben legfeljebb két ütést tudunk szerezni. Következik a treff szín, lehívjuk az ász-királyt. Ebben a színben sincs szerencsénk. A negyedik treffünk nem magasodik. Próbáljuk ki a kőrt, utolsó esélyünket. A kettést hívjuk a dáma felé. Hiába üt be Nyugat a királlyal, és hív pikket. Ütünk a pikk királlyal, megütjük az asztali kőr dámát, és a treff dámával kézbe tudunk menni a kőr ászért.

A teljesítés nem (csak) a szerencsén múlt. A játék tervezésekor sikerült felmérni a veszélyeket, és olyan játékot választani, amivel minden akadályt el tudtunk hártani.

FELADVÁNY MEGFEJTÉSE

Az előző számunkban közöltünk egy feladványt:

		♠ K 9 7 6		
		♥ A 9 8 2		
		♦ A 5 3 2		
		♣ 7		
♠ 8				♠ A T 5
♥ K D B 6 5 4				♥ T 7 3
♦ D T 9 7				♦ B 4
♣ B 6				♣ D 8 5 3 2

		♠ D B 4 3 2		
		♥ -		
		♦ K 8 6		
		♣ A K T 9 4		

Licit:	Ny	É	K	D
		1 ♦	p	1 ♠
	3 ♥	3 ♠	p	4 sz
	p	5 ♣	p	6 ♠
	vége			

Ott leírtuk, hogyan lehet teljesíteni a felvételt kőr király indulásra. Megpróbáltuk felmagasítani a treff színt. Miután a harmadik treffbe Nyugat kimutatott, kénytelenek voltunk új tervet találni, keresztlopással ütöttünk tizenkettőt. A káró ász-király lehívása után az asztalon treffet loptunk,

a kezünkben pedig kőrt. Mivel tudtuk, hogy Keletnél vannak a treffek, míg Nyugatnál a körök, nem veszélyeztetett, hogy esetleg az adu tízessel felül tudnak lopni.

Ha azonban aduval indul az ellenfél, és Kelet beüt az adu ásszal, majd aduval folytatja, nem marad elég adunk, hogy a keresztlopással elég ütést szerezzünk. Ütünk egy adut, egy kőrt, két kárót, két treffet és még öt adut (két treff lopás és három kőr lopás). Ez csak tizenegy ütés. A tizenkettőt hogyan szerezzük meg? Kellene egy jó terv!

Az ilyen helyzetekben, amikor hiányzik egy ütés a teljesítéshez, de látszólag nincs ütő lapunk, segíthet, ha csak az egyik ellenfél tudja tartani két szín nagy lapjait. Lehet, hogy be tudjuk szorítani. Ebben a leosztásban tudjuk, hogy a kőr színt Nyugat tudja tartani, a treff színt pedig Kelet. Ha ezekben a színekben kell nagy lapokat őrizniük, ki fogja tartani a káró szín nagy lapjait?

A második pikk hívást megütjük a hetessel. Tervünk, hogy megpróbáljuk a treff színt felmagasítani. A treff ász-király (a másodikra kárót dobunk) után lopunk egy treffet. Kiderül a rossz hír: a treff nem fog magasodni. Kőr ász (kárót dobunk rá), kőr lopás következik. Még egy treffet tudunk lopni az asztalon, majd kőr lopással kézbe jövünk. Lehívjuk utolsó adunkat, és várjuk, hogy melyik ellenfél mit tart. Az asztalon marad a kőr kilences és három káró, a kezünkben pedig egy treff és két káró, plusz az adu dáma. Előbb Nyugatnak kell dobnia. Tudjuk, hogy hatos kőrje volt. Ha nem lett magas az asztali kőr kilences, akkor megtartott egy kőrt, és csak két kárót tarthatott. Nyugodtan eldobhatjuk a kőr kilencet, azzal nem tudunk ütni. Az asztal után Keletnek is dobnia kell. Ha megtartja a treff dámát, a kézi treff tízessel nem tudunk ütni, de ő is csak két kárót tud tartani. Nem tudjuk, hogy melyik ellenfélnél hány káró volt eredetileg, de a háromlapos végállásban egyikük sem tudott három kárót tartani. Már csak le kell hívni a káró királyt, majd az ász, és az asztali ötös magas lesz.

Mi mindkét ellenfél ellen készítettük elő a beszorítást (kétoldali háromszínű beszorítást), de az adott kiosztásban úgy volt a káró szín elosztva, hogy csak Nyugat tudta tartani a káró és a kőr színt, tehát igazából csak Nyugat szorult be (egyoldali kétszínű beszorítás).

Az első tervet, a treff szín magasítását menet közben kellett megváltoztatnunk a treff szín kedvezőtlen elosztása miatt. Szerencse, hogy találtunk egy másik játéktervet. ■

KEMÉNY VAGYIM: CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI CSELEK

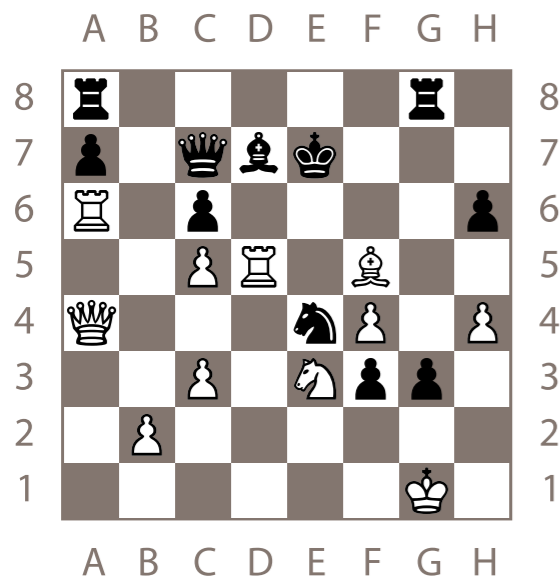
A szabadságharc leverése után mindenféle egyesületet, társaságot betiltottak, így a pesti sakk-kört is szétzavarták. Annál nagyobb lett a fontossága, sőt, a politikai jelentősége, amikor sikerült feltámasztani. Ahogy menesztették Alexander Bach belügyminisztert, Erkel Ferenc elérkezettnek látta az időt a pesti sakk-kör újjáalakítására. 1859 márciusában az akkor még a Gresham-palota helyén álló Európa kávéházban meg is alakult a társaság Erkel vezetésével, de a rendőrség nem engedélyezte a működésüket, így feloszlani kényyszerültek. Széchenyi nevének meglengetésével (Ödönt sikerült a családból rávenni, hogy az ügy mellé álljon) és türelmes kérvényezéssel végül 1864 nyarán meggyőzték a helytartótanácsot, hogy bármennyire harcias játék a sakk, azért a táblán tologatott bábuk nem veszélyesek az osztrák monarchiára. 1864. október 16-án a Velence kávéház termeiben egy tanácskozási partival gondolták megünnepelni a Pesti Sakk-kör megalakulását, hiszen így minden egyleti tag részese lehetett egy közös játszmának. Azt viszont nem vették számításba, hogy az időszak két legjobb magyar sakkozója, Erkel Ferenc és Cseresnyés István vezette csapatok nem tudnak dűlőre jutni az este folyamán. Így kénytelenek voltak az ünnepi pillanatot egészen október 29-ig elnyújtani, amikor Cseresnyés és a sötétek győztek. A játszmát az a Vasárnapi Újság közölte három héten át, amelyik 1859-ben elindította az ország első állandó sakkrovatát. Cseresnyés volt a rovatvezető, izgalmas feladványokat szerzett be leginkább külföldi lapoktól, de néha a wur-

mi győztesek Londonban maradt tagjától, Löwenthal Jakabtól is kapott ötleteket. A sakkrovat első, A sakkjáték magyar műszavai című, Rozsnyay Mátyás gyógyszerésszel közösen írt cikkében máig ható módon meghatározta a sakkozás magyar nyelvű alapfogalmait, a figurák neveit, írásmódjukat. Ezek a mondatok például megmagyarázzák a magyar sakkozók legfőbb módorosságát: „Rendesen ‘paraszt’-nak mondatik, de ennek nincs értelme. Mit keresne a paraszt a háborúban? Ki szántana, vetne, ha a paraszt is harcolna? Harcol biz az, de akkor beáll katonának s lesz belőle – gyalog” – és hasonló indoklással vezették be a vezér (és nem király-nő), a huszár (és nem ló), a futár (és nem futó – hopp, ez nem jött be) elnevezést, valamint megalkották és népszerűvé tették a játszma szavunkat. Mindezek után már érthető, hogy a Vasárnapi Újság érzelmeiktől fűtött nyelvezetét miért tartotta kordában, és miért kommentálta ennyire visszafogottan az egyébként izgalmas kávéházi stílusban megvívott csatát: Cseresnyés nem akarta magát ajnározni.

**Erkel Ferenc csapata – Cseresnyés István csapata
Pest, 1864, tanácskozási játszma
Királycsel (C33)**

1.e4 e5 2. f4 exf4 3. Fc4 Vh4+ 4. Kf1 g5 5. Hc3 Fg7 6. Hf3 Vh5 7. Hd5 Kd8 8. d4 c6 9. Hc3 d6 10. h4 h6 11. Kg1 g4 12. Hh2 f3 13. g3 (Ha csak ezt a partit néznénk, nem értenénk, miért szerettek annyira a kávéházakban világgossal királycselet

játszani. Sötétnek gyalogelőnye is van, támadási lehetősége is, cserébe a világos királyállása romokban. És ezzel a g3 lépéssel hozzávehetjük azt is, hogy sötét gyáva. A királycselnek az az alapgondolata, hogy ugyan kinyitjuk a királyállásunkat, viszont támadunk. 13. gxf3 nem szép látvány, de lehetőséget biztosít a sarokba szorult figuráink kiszabadítására. Ehelyett begubózott, és magára húzta az f és g gyalogokat, ami végzetesnek bizonyult.) 13. – b5 14. Fb3 b4 15. Ha4 Hf6 16. e5 He4 17. Ff4 d5 18. Hc5 f5 19. a3 bxa3 20. Bxa3 Ff8 21. Ba5 Vf7 22. Hf1 Vc7 23. Va1 Hxc5 24. dxc5 Fe6 25. Ve1 Hd7 26. Fe3 Vxe5 27. Vb4 Vb8 28. Vd4 Bg8 29. Bh2 Fg7 30. Va4 Vb7 31. c3 Ke7 32. Bd2 Fe5 33. Fc2 Vc7 34. Ff4 Fxf4 35. gxf4 g3 36. He3 Hf6 37. Ba6 Fd7 38. Fxf5 (Itt már szinte minden nyer, de a nagyszámú közönség öröme igazán látványos akciók kezdetüket a tűz közepébe dobott huszárral. És világos is szépen halhat meg.) 38. – He4 39. Bxd5

39. – cxd5 40. Hxd5+ Kd8 41. Hxc7 Fxa4 42. Fxe4 (A világossal játszó csapatának kisebbségben maradt része kíváncsi volt, hogy mi lett volna a folytatás az ő lépésjavaslatuk után. Az f és g gyalogok uralmát ők sem tudták megtörni: 42. He6+ Ke7 43. Hd4 Hd2 44. Fd3 Fd7 45. f5 Bg4 46. Bxh6 g2. Cseresnyés mindezt röviden így kommentálta: jóval előbb kellett volna mást lépni.) 42. – f2+ 43. Kg2 Kxc7 44. Bxa4 Bge8 45. Kf1 Bxe4 46. Bxe4 Bg8 47. Kg2 Bd8 48. Bd4 Be8, és világos feladta.

1865 januárjában megválasztják Széchenyi Ödönt a Pesti Sakk-kör elnökének, Erkel alelnöknek, Cseresnyést titkárnak. Széchenyi természetesen tudta, hogy ő csak politikailag volt fontos a történetben, az év végét sem

CSERESNYÉS ANTAL, FORRÁS: WIKIMEDIA.ORG

vártta meg a lemondásával. 1866-ban a 28 éves Cseresnyés megromlott egészségét otthon, Makón próbálja helyrehozni, sikertelenül: októberi halálának hírért a Vasárnapi Újság a sakkfeladványok mellett található halálozási rovatban hozza. És innentől Erkel az elnök, a személyes intézmény. Hiába támadják nemzeti pártosztól csöpögő cikkekben, hogy a nagy zeneszerző inkább komponáljon, és hagyjon fel a léha játék művelésével, egészen 1893-as haláláig támogatja-szervezi a magyar sakkéletet.

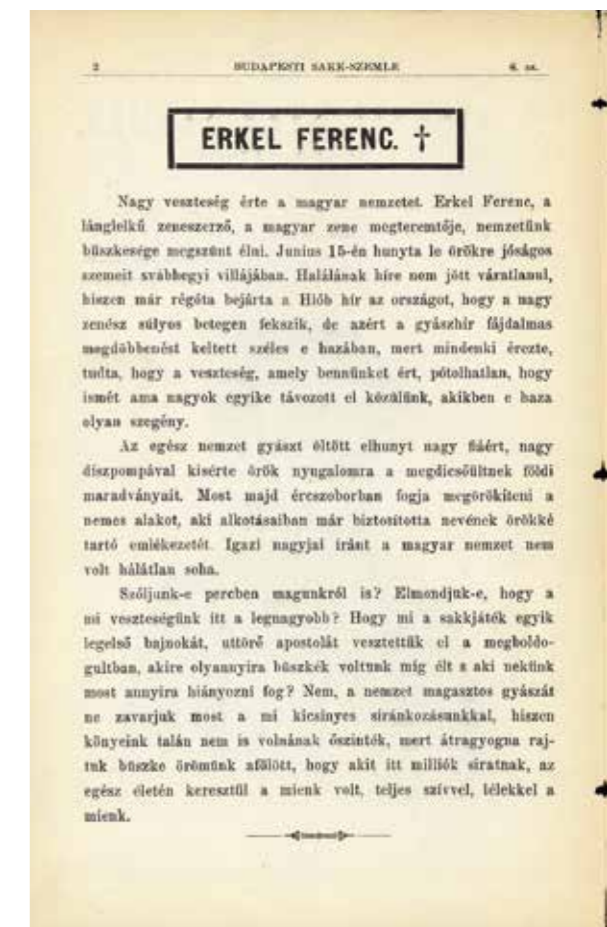
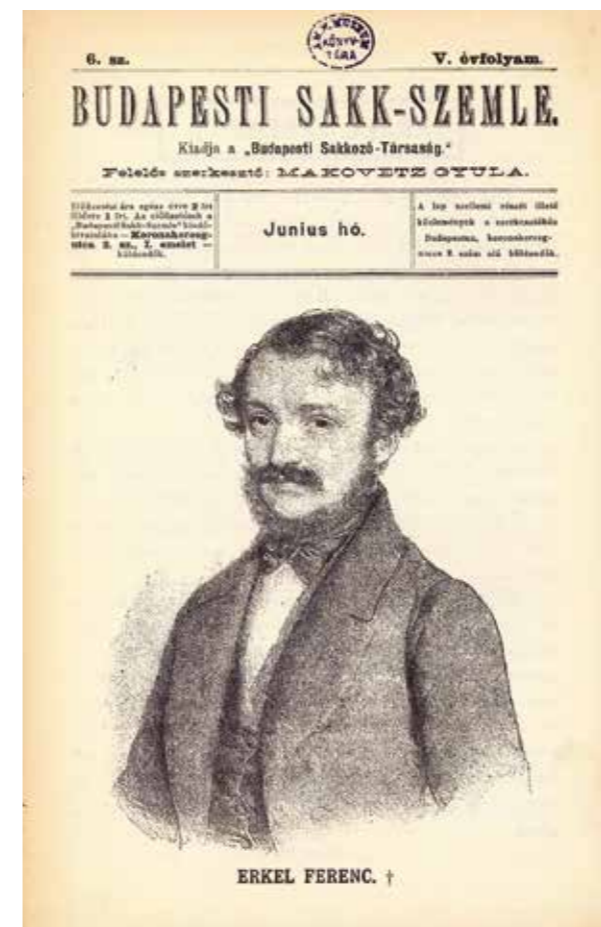
Igaz, fiatalok egy csoportja 1889-ben létrehoz egy új szervezetet, a Budapesti Sakköz Társaságot. Az biztos, hogy nem a belvárosi jelleggel volt bajuk: szintén a Nádor utcában, a Tigris Szálloda kávézójában gyűléseztek. Létrehozták az első magyar sakkfolyóiratot, a Makovecz Gyula szerkesztette Budapesti Sakk-szemlét, valamint versenyeket szerveztek – úgy tűnik, a Pesti Sakk-kör társasági életével szemben az új szervezet az elmélyülésre és a sportra helyezte a hangsúlyt. Erkel halála után, 1895-ben a két szervezet egyesült, és Budapesti Sakk-kör néven tevékenykedett tovább. Kellott is az erők koncentrációja, mert a milleniumi felbuzdulást kihasználva a pesti sakkozók olyan rendezvény szervezésére szánták el magu-

kat, ami még nem volt: nemzetközi sakkturnát rendeztek Budapesten. Komoly pénzgyűjtési akciók után, 1896-ban valóban sikerült egy rangos versenyt összehozni. Többek között a rettegett Albin-ellencsel névadója, a román Adolf Albin, a minden idők egyik legerősebb versenyének, az 1895-ös hastingsi tornának a győztese, az amerikai Harry Pillsbury, a világbajnokot kihívó orosz Mihail Csigorin, a Café de la Régence aktuális bajnoka, a lengyel David Janowski és a félve tisztelt elméleti zseni, a német Siegbert Tarrasch jött el Budapestre, hogy összemérjék erejüket a magyar bajnokokkal. Magyarországot hárman képviselték: a 26 éves Maróczy Géza, a 23 éves Charousek Rezső és dr. Noa József Nagybecskerekéről.

Abban, hogy ilyen erős mezőny jött össze a budapesti tornán, komoly szerepet játszott a bőkezű pénzdíj: a győztes választhatott 2500 korona és egy Ferenc József által

adományozott Viktória-szobor között, a második helyezett 2000 koronával gazdagodott, a harmadik 1500 koronát kapott, de még a hetedik helyezett sem ment haza üres kézzel. A körmérkőzéses rendszerű verseny végén holtverseny alakult ki az első helyen: Csigorin és Charousek egyaránt 8 és fél pontot szerzett. Erre nem számítottak a szervezők. Be lehetett volna vetni a Sonneborn–Berger-számítást, amit pont körmérkőzéses holtversenyek eldöntésére találtak ki, és 1882-ben alkalmaztak először, vagy egyszerűen megnézhetnék volna, mit játszottak egymással a győztesek. Mindkét esetben Charouseké lett volna az első díj, de végül leültették őket egy négy meccsből álló párosmérkőzésre, amit természetesen Csigorin nyert meg. Lehet találgatni, hogy a szobrot vagy a pénzt választotta. Annyit elárulok, hogy a szobor évtizedekig a Budapesti Sakk-kör vitrinjében porosodott.

A BUDAPESTI SAKK-SZEMLE 1893 JÚNIUSI SZÁMÁBÓL. FORRÁS: ERKEL.OSZK.HU

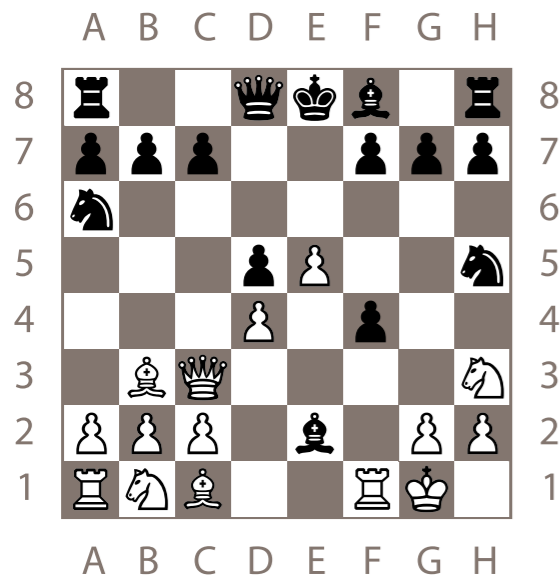
Mi viszont nézzük meg azt a játszmát, amit Charousek még a körmérkőzés során játszott Csigorinnal!

Charousek Rezső – Mihail Csigorin

Budapest, 1896

Királycsel (C33)

1. e4 e5 2. f4 exf4 3. Fc4 Hc6 (A jó öreg királycsel. Csigorin a mini párosmérkőzésen már tudta, hogy mi következik, felkészült, és legyőzte a cseljátékot. De itt még bedőlt rendesen.) 4. d4 Hf6 5. e5 d5 6. Fb3 Fg4 7. Vd3 Hh5 8. Hh3 Hb4 9. Vc3 Ha6 (Egy ilyen passzív lépés visszaadja a kezdeményezést világosnak. Helyette 9. – f3! szétszedné a királyállást, 10. 0-0 fxc2 11. Kxg2 Vd7 12. Hf2 0-0-0 után sötét a biztonságos sánc mögül nézhetné világos vergődését.) 10. O-O Fe2 (Pedig nem is tűnik olyan vészesnek. De minek bástya világosnak, ha lehet mattal is fenyegetni?) 11. Fa4+ c6 12. Fxc6+ bxc6 13. Vxc6+ Ke7 14. Hxf4 Hxf4 15. Fxf4 h6 16. Hc3 Fc4 17. e6 Bc8 18. Fc7 fxe6 19. Fxd8+ Bxd8

20. Vb7+ Bd7 21. Bf7+ (Tíz lépésen át lógott az a bástya, most már le lehet cserélni. Két futó a vezér ellen nem egy életbiztosítás, pláne, ha az egyik le is pottyán.) 21.- Kxf7 22. Vxd7+ Fe7 23. Be1 Be8 24. b3 Kf8 25. bxc4, és sötét feladta. 1-0

A megnyitás lényege, hogy eldőljön, kinek sikerül bevinni a másikat a saját erdejébe, utcájába, vagyis az általa jobban ismert, előzetesen jobban kitapasztalt játékhelyzetbe. Charousek Rezső saját erdeje az elfogadott királycsel volt. Miután ebben az időszakban nem

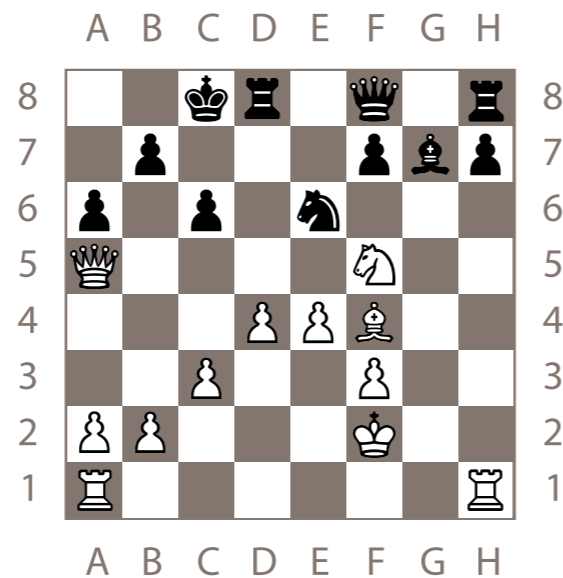
léteztek még a mindenre kiterjedő játszmagyűjtemények, a legnagyobbak sem tudtak felkészülni a soron következő ellenfél kedvelt megnyitásaiból, trükkjeiből – márpedig Charousek bárkit meg tudott lepni a királycselével. Na jó, nem mindenkit. Maróczy az évek során kitalasztalta, hogy mire számíton, és tartotta magát az elvhez: idegentől édességet, Charousektól f4 gyalogot nem fogadunk el. A közkedvelt, kávéházi partikban is gyakran játszott megnyitás attól erősödött fel, hogy Charousek a cseljáték látványos lépéseit beleszötte az elméletileg megalapozott koncepciójába. És így Laskert, az aktuális világbajnokot is elkapta, amikor először játszottak egymás ellen.

Charousek Rezső – Emanuel Lasker

Nürnberg, 1896

Királycsel (C33)

1.e4 e5 2. f4 exf4 3. Fc4 d5 4. Fxd5 Vh4+ 5. Kf1 g5 6. Hf3 Vh5 7. h4 Fg7 8. Hc3 c6 9. Fc4 Fg4 10. d4 Hd7 11. Kf2 Fxf3 12. gxf3 O-O-O (Az előző partiban azt láttuk, hogy a sáncolás elmaradása milyen támadáslavinát indít be. Most azt nézhetjük meg, hogyan használja ki Charousek az ellenfél korai sáncát szimpla gyalogelőny beszerzésére. Attól, hogy cseljátéknak indult, még nem kell mindenáron erőltetni a vad támadást.) 13. hxg5 Vxg5 14. He2 Ve7 15. c3 He5 16. Va4 Hxc4 17. Vxc4 Hf6 18. Fxf4 Hd7 19. Va4 a6 20. Va5 Hf8 21. Hg3 He6 22. Hf5 Vf8

AZ 1896-OS BUDAPESTI VERSENY RÉSZTVEVŐI
 ÁLLÓ SOR BALRÓL JOBBRA: MARÓCZY, MARCO, DR. NOA, JANOWSKI, POPIEL
 ÜLŐ SOR BALRÓL JOBBRA: ALBIN, SCHLECHTER, CHAROUSEK, CSIGORIN, WINAWER, DR. TARRASCH, PILLSBURY.
 FORRÁS: KEPTAR.OSZK.HU

23.Fg3 (A gyalogelőny biztos tudatában mattfenyegetésekkel tereljük az ellenfelet a tisztcserek felé. Utána komótosan, mint a birodalmi lépegetők, elindulnak a centrumgyalogok.) 23. – Bd7 24. Hxg7 Vxg7 25. Ve5 Vxe5 26. Fxe5 f6 27. Fxf6 Bf8 28. Bh6 Hf4 29. Ke3 Hg2+ 30. Kd2 Bdf7 31. e5 Hf4 32. Bah1 Bg8 33. c4 He6 34. Ke3 Hf8 35. d5 Bd7 36. e6, és sötét feladta. 1-0

Charousek Rezsőt sakkszeretete, tudása és versenyképessége elindították a sikerességhez vezető úton, ám sajnos korai, 27 éves korában bekövetkezett halála nem engedte, hogy be is járja azt.

A millenniumi sztárparádé meghozta hatását, a magyar sakkozás újabb lendületet vett. Egyrészt a fiatal sakkozók új nemzedéke elindult hódító útjára a vilá-

ba, másrészt a következő évtizedben divat lett a sakk, sorra alakultak a sakkegyesületek. Ennek köszönhetően 1906-ban megalakult a III. kerület sakk-köre is. Wimmer Márton Serfőző utcai nyomdája ki is nyomta az alapszabályt, ez a dokumentum maradt meg a kör-ről. Sajnos a működésükről keveset lehet tudni, annyi azonban bizonyos, hogy minden héten összegyűltek, hogy megfejtsek a Vasárnapi Újság aktuális feladványát; 1906 júniusa és 1914 áprilisa között minden héten ott találjuk a nevüket a helyes megfejtők között. Mivel a sakk-kör egyik alapítója ifj. Wittmann József, gyanítható, hogy a gyűlések helyszíne az általa vezetett Központi Kávéház volt, ami a mai Új Sípós étterem helyén működött. Az első világháború utáni sakkvilág már egy következő történet lapjaira tartozik. ■